

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu Jana Filipa a soudců Josefa Fialy (soudce zpravodaje) a Radovana Suchánka o ústavní stížnosti stěžovatelů **Ing. P. K.** a **Ing. B. K.**, zastoupených prof. JUDr. Alešem Gerlochem, CSc., advokátem, sídlem Botičská 4, Praha 2, proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. září 2015 č. j. 29 Cdo 3340/2015-224, usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. února 2015 č. j. 14 Cmo 393/2013-193 a usnesení Městského soudu v Praze ze dne 28. ledna 2013 č. j. 80 Cm 129/2010-148, za účasti **Nejvyššího soudu, Vrchního soudu v Praze a Městského soudu v Praze**, jako účastníků řízení, a družstva **Bytové družstvo XX**, jako vedlejšího účastníka řízení, takto:

- I. Usnesením Nejvyššího soudu ze dne 23. září 2015 č. j. 29 Cdo 3340/2015-224, usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 24. února 2015 č. j. 14 Cmo 393/2013-193 a usnesením Městského soudu v Praze ze dne 28. ledna 2013 č. j. 80 Cm 129/2010-148, bylo porušeno právo stěžovatelů na soudní ochranu zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.**
- II. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. září 2015 č. j. 29 Cdo 3340/2015-224, usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. února 2015 č. j. 14 Cmo 393/2013-193 a usnesení Městského soudu v Praze ze dne 28. ledna 2013 č. j. 80 Cm 129/2010-148, se ruší.**

Odůvodnění

I.

Skutkové okolnosti případu a obsah napadeného rozhodnutí

1. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) se stěžovatelé domáhají zrušení v záhlaví uvedených usnesení obecných soudů s tvrzením, že jimi bylo porušeno jejich právo na ochranu majetku podle čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod a dále právo na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a postupem obecných soudů byl porušen i princip rovnosti v právech podle čl. 1 Listiny.

2. Z předložených podkladů a ze spisu Městského soudu v Praze (dále jen „městský soud“) sp. zn. 80 Cm 129/2010 Ústavní soud zjistil, že stěžovatelé se žalobou vůči vedlejšímu účastníkovi domáhali určení, že jsou jeho společnými členy. Vyjádřili přesvědčení, že splnili všechny podmínky pro přijetí za člena a že jejich členství trvá. Požadovaný naléhavý právní zájem na určovacím výroku odůvodnili zvýhodněním členů družstva při převodu bytů do

vlastnictví oproti nečlenům. V žalobě, kromě jiného uvedli, že vedlejší účastník v roce 2010 zaslal stěžovateli nabídku na odkoupení bytu, ve kterém bydlí od roku 1977, za cenu odpovídající ceně převáděného bytu pro nečleny. Poté se stěžovatel obrátil na vedlejšího účastníka s dotazem, zda je považován za jeho člena; vedlejší účastník nejprve odpověděl, že otázka členství není jednoznačná, posléze sdělil, že ho za člena nepovažuje, protože členská schůze konaná dne 30. 9. 1998 měla rozhodnout o přihlášce tak, že odmítá jeho přijetí za člena. Stěžovatel přitom podal přihlášku dne 23. 11. 1997, dne 7. 10. 1997 zaplatil vstupní vklad a základní členský vklad, čímž splnil podmínky pro vznik členství. Toho si měl být vědom i vedlejší účastník, který údajně rozhodnutí členské schůze ze dne 30. 9. 1998 mu dodnes nepředalo, ani mu nevrátilo zaplacený vstupní vklad. Vedlejší účastník s ním musel jako se svým členem počítat, neboť od něj očekával první splátku na kupní cenu, kterou měli jeho členové uhradit do 7. 1. 1998. Dopisem ze dne 12. 3. 1998 byl stěžovatel informován, že mu bylo členství pro pozdní úhradu první splátky zrušeno, v dopise ze dne 2. 4. 1998 vedlejší účastník výslovně uznal, že ke zrušení členství nedošlo, přičemž v tomto dopise se výslovně uvádí, že stěžovatel je i nadále jeho členem; o tom, že byl považován za člena, svědčí i skutečnost, že mu bylo na základě členské schůze konané dne 5. 3. 1998 vyměřeno penále za pozdní platbu za první splátku na kupní cenu (sdělení o vyměření penále obsahoval dopis vedlejšího účastníka ze dne 2. 6. 1998). Po provedeném obsáhlém dokazování městský soud usnesením ze dne 28. 1. 2013 č. j. 80 Cm 129/2010-148 návrh na určení zamítl. V podrobném odůvodnění vyhodnotil návrh jako neoprávněný a účelový, když stěžovatelé byli po dobu více než deseti let srozuměni se skutečností, že nejsou členy družstva, a teprve v okamžiku, kdy jim družstvo nabídlo odprodej bytu za cenu odpovídající nabídkám vůči nečlenům družstva, se začali snažit dosáhnout zpětně svého členství účelovou argumentací. Návrhem údajně obcházejí zákon, neboť nevyužili prekluzivní lhůty pro napadení usnesení členské schůze a právo napadnout usnesení, jímž bylo rozhodnuto o jejich nepřijetí za členy, jim zaniklo. Dále formuloval závěr, že se stěžovatelé nestali členy družstva, protože se nezúčastnili ustavující členské schůze (ve smyslu § 224 odst. 5 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, dále jen „obchodní zákoník“), a nestali se jimi ani později, protože bylo rozhodnuto platně o jejich nepřijetí.

3. Proti usnesení podal první stěžovatel odvolání založené zejména na tvrzení, že se oba stěžovatelé stali členy vedlejšího účastníka při jeho založení, že ani zákon, ani stanovy vedlejšího účastníka nepodmiňují vznik členství účastí na ustavující členské schůzi (což vedlejší účastník akceptuje u jiných fyzických osob), za nesprávný považuje právní názor městského soudu o podmínce osobní účasti na ustavující členské schůzi. Vrchní soud v Praze (dále jen „vrchní soud“) usnesením ze dne 24. 2. 2015 č. j. 14 Cmo 393/2013-193 napadené usnesení městského soudu potvrdil, neboť neshledal odvolání důvodným. Závěr městského soudu o nedostatku naléhavého právního zájmu vrchní soud nesdílí, přisvědčil však závěru, že stěžovatelé se nestali členy družstva při jeho založení, protože uchazeč o členství v zakládaném družstvu se musí zúčastnit ustavující schůze. Odkázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 1543/2006 o podmínkách účasti uchazeče o členství na ustavující schůzi na základě výkladu § 224 odst. 3, 5 a 6 obchodního zákoníku v návaznosti na ustanovení § 227 odst. 2 písm. a) obchodního zákoníku. V něm vyslovil Nejvyšší soud závěr, že jen uchazeči o členství přítomní na ustavující schůzi se mohou zavázat k členským vkladům; ten, kdo se nezavázal v důsledku své nepřítomnosti na ustavující schůzi družstva k členskému vkladu podle ustanovení § 224 odst. 5 věty první obchodního zákoníku, nesplnil jednu z podmínek vzniku členství.

4. První stěžovatel podal proti usnesení (opakovaně označeného jako „rozsudek“) dovolání, jehož přípustnost spatřoval v tom, že závisí zčásti na vyřešení otázky hmotného práva, která nebyla dosud dovolacím soudem řešena, a zčásti by měla být tato otázka posouzena jinak, než jak byla řešena dosud. Z dalšího textu lze usuzovat, že touto otázkou je podmínka přítomnosti na ustavující schůzi družstva, která není dána žádným právním předpisem a v tomto případě ani stanovami; právní názor obsažený v judikátu sp. zn. 29 Odo 1543/2006 je podle stěžovatele výsledkem příliš extenzivního výkladu dotčeného ustanovení § 224 odst. 5 obchodního zákoníku, a domnívá se, ho nelze v projednávané věci použít, protože řešil situaci, kdy členský vklad nebyl v době ustavující schůze uhrazen. Odkázal na rozhodnutí sp. zn. 29 Cdo 645/2000, v němž dovolací soud připouští, že může vzniknout členství při založení družstva, aniž by se člen zúčastnil ustavující schůze, dále brojil proti řadě skutkových zjištění, hodnocení důkazů a upozornil, že vrchní soud některé důkazy vůbec nehodnotil.

5. Nejvyšší soud usnesením ze dne 23. 9. 2015 č. j. 29 Cdo 3340/2015-224 dovolání jako nepřipustné odmítl. V odůvodnění připomenul, že napadené usnesení vrchního soudu vychází z toho, že pouze ten uchazeč o členství v družstvu, který se zúčastnil ustavující schůze, hlasoval o přijetí zákonem předepsaných rozhodnutí (mimo jiné o obsahu stanov družstva), převzal závazek k členskému vkladu a zaplatil do patnácti dnů ode dne konání ustavující schůze členský (vstupní) vklad, se stane dnem vzniku družstva jeho členem, konstatoval, že tento názor vrchního soudu odpovídá výkladu § 224 obchodního zákoníku učiněnému v usnesení ze dne 21. 1. 2009 sp. zn. 29 Odo 1543/2006, a uzavřel, že dovolací argumentace je polemikou s tímto závěrem, od něhož se Nejvyšší soud nemá důvod odchýlit ani v projednávané věci. Poukaz na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2000 sp. zn. 29 Cdo 645/2000 vyhodnotil jako nepřiléhavý, protože v odkazované věci došlo k rozdělení již dříve vzniklého družstva a členství v něm v důsledku rozdělení přešlo na nástupnická družstva; členové rozděleného družstva se tak stali zakládajícími členy nového družstva, aniž by se zúčastnili jeho ustavující schůze. Dále uvedl, že stěžovatelem namítané vady řízení nejsou s účinností od 1. ledna 2013 způsobilým dovolacím důvodem, proto dovolání nemůže učinit přípustným výhrada, podle níž vrchní soud „vůbec nehodnotil důkazy, ze kterých jednoznačně vyplývá, že jsou žalobci členy žalovaného“, neboť stěžovatel v souvislosti s ní nepředkládá žádnou otázku hmotného či procesního práva, na jejímž posouzení napadené rozhodnutí spočívá a jež by splňovala předpoklady vymezené v § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

II.

Argumentace stěžovatelů

6. Stěžovatelé v úvodu ústavní stížnosti vymezují podstatu sporu – zda se stali členy vedlejšího účastníka při jeho vzniku, nebo nikoliv. V konečném důsledku se pro rozhodnutí ve věci stala klíčovou jediná otázka, a to zda stěžovatelům mohlo vzniknout členství v družstvu, ačkoliv se neúčastnili ustavující schůze družstva.

7. Podle stěžovatelů existovalo na jejich straně legitimní očekávání podle čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě, které se vztahovalo ke skutečnosti, že jsou řádnými členy vedlejšího účastníka, od čehož měli legitimní očekávání na nabytí určitého majetku. Podrobně se zaměřili na podmínky vzniku členství a upozornili, že obecné soudy vyložily klíčové

ustanovení § 224 obchodního zákoníku způsobem, že členství jednotlivých osob v družstvu vzniká pouze v případě, že se zúčastnily ustavující schůze družstva; obecné soudy odkázaly na výklad Nejvyššího soudu, který byl vydán až 11 let poté, kdy došlo k rozhodným skutečnostem, tj. ke vzniku družstva – vedlejšího účastníka. V jejich věci bylo prokázáno, že podali přihlášku do zakládaného bytového družstva a s předstihem zaplatili členský vklad. Podle nich není pak rozhodující, že se na ustavující schůzi pro svoji absenci nezavázali k zaplacení členského vkladu, pokud tento závazek učinili a vklad splatili. Rozhodující z hlediska dikce § 224 odst. 5 obchodního zákoníku bylo to, zda na členské schůzi bylo dosaženo závazku k tak vysokému zapisovanému základnímu kapitálu, aby odpovídal minimální zákonné výši. Tudíž mají za to, že z hlediska dikce zákona byly splněny podmínky pro vznik jejich účasti v družstvu, přičemž aposteriorní judikturní výklad zákona nelze použít k jejich tíži. V době vzniku družstva neexistoval žádný pramen, který by uváděl, že nezbytnou podmínkou vzniku členství je osobní účast člena družstva na ustavující schůzi a že bez účasti na této schůzi členství nevznikne. Také upozorňují, že vedlejší účastník s nimi jako se členy jednal.

8. Stěžovatelé upozorňují na selektivní přístup vedlejšího účastníka spočívající v tom, že ačkoliv i jiné osoby se nezúčastnily ustavující schůze, přesto je vedlejší účastník za své členy považoval a jejich členství v družstvu nezpochybňoval, k čemuž obecné soudy nepřihlédly.

III.

Vyjádření účastníků a vedlejších účastníků řízení

9. Ústavní soud si vyžádal vyjádření účastníků a vedlejších účastníků řízení. Nejvyšší soud lapidárně odkázal na odůvodnění napadeného usnesení, návrh na rozhodnutí o ústavní stížnosti nezformuloval. Vrchní soud připomenul, že se ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, podle něhož se stěžovatelé nestali členy družstva při jeho založení, neboť podmínkou vzniku členství při založení družstva je účast těch, kteří si podali přihlášku; jen uchazeči o členství přítomní na ustavující členské schůzi se mohou zavázat k členským vkladům, jejichž součet musí dosáhnout předepsané částky, aby mohlo vzniknout družstvo. Dále odkázal na odůvodnění napadeného usnesení a na úpravu vzniku družstva podle zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, podle níž nevznikne členství zakladatele nepřítomného na ustavující členské schůzi. Městský soud holograficky sdělil, že jeho usnesení bylo vydáno zcela v souladu s ústavně konformním zákonem a že ústavní stížnost považuje za neoprávněnou. Vedlejší účastník na výzvu k vyjádření nereagoval.

10. Vyjádření účastníků zaslal Ústavní soud stěžovatelům na vědomí a k případné replice. Ti svého práva využili a v souladu s obsahem ústavní stížnosti zdůraznili požadavek ústavněprávně konformního posouzení konkrétních skutkových okolností ve spojení s ústavně konformní interpretací obchodního zákoníku. Znovu připomenuli, že striktní požadavek plynoucí z judikatury Nejvyššího soudu o účasti na ustavující členské schůzi se jeví jako extrémně formalistická interpretační alternativa zákona. Akcentují, že obchodní zákoník podle své dikce striktně podmínku účasti na ustavující členské schůzi jako podmínku vzniku nestanoví, a formulují otázku, zda je legitimní po stěžovatelích požadovat dodržení požadavku, který se v soudní judikatuře ustálil až *ex post*. Nelze jim proto vytýkat, že nepostupovali v souladu s teprve následně přijatými judikaturními závěry. Též připomínají zásadu *in dubio pro libertate* a setrvávají na své ústavní stížnosti.

IV.

Procesní předpoklady projednání ústavní stížnosti

11. Ústavní soud nejprve zkoumal splnění procesních předpokladů řízení a shledal, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněnými stěžovateli, kteří byli účastníky řízení, v nichž byla vydána rozhodnutí napadená ústavní stížností, a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatelé jsou právně zastoupeni v souladu s požadavky § 29 až 31 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), a ústavní stížnost je přípustná, neboť vyčerpali všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svých práv (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu *a contrario*).

V.

Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

12. Ústavní soud připomíná, že je soudním orgánem ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy), který stojí mimo soustavu soudů (čl. 91 odst. 1 Ústavy), a že vzhledem k tomu jej nelze, vykonávali svoji pravomoc tak, že podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozhoduje o ústavní stížnosti proti pravomocnému soudnímu rozhodnutí, považovat za další, „superrevizní“ instanci v systému obecné justice, oprávněnou svým vlastním rozhodováním (nepřímo) nahrazovat rozhodování obecných soudů; jeho úkolem je „toliko“ přezkoumat ústavnost soudních rozhodnutí, jakož i řízení, které jejich vydání předcházelo. Vzhledem k tomu nutno vycházet z pravidla, že vedení řízení, zjišťování a hodnocení skutkového stavu, výklad „podústavního“ práva a jeho aplikace na jednotlivý případ je v zásadě věcí obecných soudů a o zásahu Ústavního soudu do jejich rozhodovací činnosti lze uvažovat za situace, kdy je jejich rozhodování stíženo vadami způsobujícími porušení ústavnosti (tzv. kvalifikované vady); z judikatury Ústavního soudu lze zjistit druhy a povahu takto významných vad. Proces interpretace a aplikace tzv. podústavního práva bývá stížen takto relevantní vadou zpravidla tehdy, jestliže obecné soudy nezohlední správně (či vůbec) dopad některého ústavně zaručeného základního práva (svobody) na posuzovanou věc, nebo se dopustí – z hlediska spravedlivého procesu – neakceptovatelné „libovůle“, spočívající buď v nerespektování jednoznačně znějící kogentní normy, nebo ve zjevném a neodůvodněném vybočení ze standardů výkladu, jenž je v soudní praxi respektován, resp. který odpovídá všeobecně akceptovanému (doktrinálnímu) chápání dotčených právních institutů [nález ze dne 25. 9. 2007 sp. zn. Pl. ÚS 85/06 (N 148/46 SbNU 471)]. Zásah do základního práva může nastat též v důsledku interpretace, jež je v extrémním rozporu s principy spravedlnosti [srov. nález ze dne 8. 7. 1999 sp. zn. III. ÚS 24/98 (N 98/15 SbNU 17)].

13. Ústavní soud posoudil obsah ústavní stížnosti, napadených rozhodnutí i vyžádaného soudního spisu a dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná, neboť obecné soudy se při posuzování procedury založení a vzniku vedlejšího účastníka, jakož i vzniku členství stěžovatelů ve vedlejší účastníkovi dopustily při interpretaci příslušných ustanovení obchodního zákoníku neakceptovatelného přepjatého formalismu, což je vadou, jež má za následek porušení ústavnosti, v tomto případě porušení práva na soudní ochranu zaručeného v čl. 36 odst. 1 Listiny.

14. Vzhledem k době zakládání a vzniku vedlejšího účastníka je pro posouzení věci relevantní znění příslušných ustanovení obchodního zákoníku, konkrétně ustanovení § 224:

Založení družstva

1) Pro založení družstva se vyžaduje konání ustavující schůze družstva.

2) Ustavující schůze družstva:

a) určuje zapisovaný základní kapitál,

b) schvaluje stanovy,

c) volí představenstvo a kontrolní komisi.

3) Na ustavující schůzi družstva jsou oprávněny hlasovat osoby, které podaly přihlášku do družstva. Před rozhodováním o věcech uvedených v odstavci 2 zvolí ustavující členská schůze svého předsedajícího. Do jeho zvolení řídí schůzi svolavatel.

4) Ustavující schůze družstva volí a přijímá usnesení většinou přítomných. Uchazeč o členství může vzít svou přihlášku zpět ihned po hlasování o stanovách, jestliže hlasoval proti jejich přijetí.

5) Ustavující schůze družstva vede k jeho založení, jestliže se na ní uchazeči o členství zavázali k členským vkladům dosahujícím stanovené částky zapisovaného základního kapitálu. Základní členský nebo vstupní vklad musí být splacen do 15 dnů od konání ustavující schůze družstva určenému členu představenstva způsobem stanoveným členskou schůzí.

6) Průběh ustavující schůze družstva se osvědčuje notářským zápisem, jehož přílohou je seznam členů a výše jednotlivých členských vkladů, k nimž se na ustavující schůzi zavázali. O rozhodnutí ustavující schůze o schválení stanov se pořídí notářský zápis, který musí obsahovat též schválený text stanov.

15. S použitím teleologického výkladu lze podle citovaného ustanovení formulovat argumenty pro připuštění neúčasti některých uchazečů o členství. Obchodní zákoník pro založení družstva předepisoval konání ustavující schůze, nikoli založení smlouvou. Z toho lze dovodit, že souhlas se založením nemuseli vyjadřovat všichni potencionální členové, ale byla dostačující jen určitá většina. Citované ustanovení nestanovilo počet přítomných zájemců; z pravidla, že se rozhodnutí přijímalo většinou přítomných lze kalkulovat, že se počítalo se situací, kdy některý ze zájemců nebyl přítomen. Přitom by mělo platit, že není-li upraveno pravidlo pro usnášeníschopnost ustavující členské schůze, použije se obecný princip nutné přítomnosti, tj. přítomnost osob, které disponují alespoň 50% hlasů (pokud by zákonodárce zamýšlel regulovat přítomnost odchylně, šlo by o speciální požadavek, který má být v zákoně výslovně stanoven). Ustanovení § 224 odst. 5 požadovalo, aby byla částka zapisovaného základního kapitálu, o níž se hlasovalo jako o právním bodu procesu zakládání, pokryta závazky členů; nejde o celý základní kapitál, ale jen o zapisovaný základní kapitál, a pokud je jeho rozsah pokryt částkou, k níž se v souhrnu zavázali přítomní uchazeči o členství, je tato podmínka pro založení družstva splněna. K tomu ještě nutno dodat, že ani ti uchazeči, kteří byli zapsáni v seznamu (dle § 224 odst. 6) se samotným zápisem pořízeným na ustavující schůzi ještě nestali členy družstva – podmínkou vzniku členství bylo splacení základního členského vkladu, nebo jeho části (vstupní vklad), nikoli pouze převzetí závazku vklad splatit (§ 223 odst. 3). Je nepochybné, že zájemci o členství byli (a jsou) vázáni rozhodnutím ustavující členské schůze, i když na ní nebyli přítomni (princip závaznosti většinově přijatého rozhodnutí), a mohli splatit členský (vstupní) vklad stejně jako ti, kteří byli přítomni, do 15 dnů od konání ustavující schůze (tímto projevem vůle dali najevo souhlas s rozhodnutím členské schůze a bylo tak plně na nich, aby dovršili proces vzniku jejich členství v družstvu).

16. Koncepce racionálního zákonodárce vede k závěru, že pokud by účast na ustavující schůzi měla být podmínkou vzniku členství, zákon by ji stanovil výslovně, příp. by adekvátně

reguloval jiné podmínky (srov. § 560 a 561 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích). Argumenty odůvodňující požadavek povinné účasti zájemce o členství na ustavující členské schůzi neobstojí ani před výsledkem teleologického výkladu předmětných ustanovení obchodního zákoníku respektujícího uplatnění autonomie vůle v prostoru, který není limitován výslovnými zákonnými pravidly (čl. 2 odst. 4 Ústavy, čl. 2 odst. 3 Listiny). Ústavní soud dodává, že prostředkem ke zjištění obsahu právní normy je i v takovém případě respekt k zásadě *in dubio pro libertate*. Její význam při výkladu akcentoval Ústavní soud např. v nálezu ze dne 13. 9. 2007 sp. zn. I. ÚS 643/06 (N142/46 SbNU 373): V právním státě je třeba tvorbě právních předpisů věnovat nejvyšší péči. Přesto se však nelze vyhnout víceznačností, což plyne jak z povahy jazyka samotného, tak z abstraktnosti právních norem, jakož i z omezenosti lidského poznání, stejně jako z dynamické povahy sociální reality. Je-li k dispozici více výkladů veřejnoprávní normy, je třeba volit ten, který vůbec, resp. co nejméně, zasahuje do toho kterého základního práva či svobody. Princip „in dubio pro libertate“ plyne přímo z ústavního pořádku (čl. 1 odst. 1 a čl. 2 odst. 4 Ústavy, nebo čl. 2 odst. 3 a čl. 4 Listiny). Jde o strukturální princip demokratického právního státu, vyjadřující prioritu jednotlivce a jeho svobody před státem (viz např. nálezy sp. zn. I. ÚS 512/02 ze dne 20. 11. 2002, Sbírka rozhodnutí, svazek 28, náleze č. 143, nebo I. ÚS 557/05 ze dne 24. 7. 2007, Sbírka rozhodnutí, svazek 46, náleze č. 116). Pravidlo „in dubio pro libertate“ je vyjadřováno uplatňováním různých maxim ve všech oblastech veřejného práva. Má např. podobu pravidla „in dubio mitius“ (viz např. náleze sp. zn. IV. ÚS 666/02) nebo pravidla „in dubio pro reo“ (např. náleze sp. zn. IV. ÚS 57/94 ze dne 15. 12. 1994, Sbírka rozhodnutí, svazek 2, náleze č. 62).

17. V posuzované věci Ústavní soud dodává, že není důvod, aby použití pravidla *in dubio pro libertate* bylo omezeno pouze na oblast veřejného práva (bod 16.), prostor pro jeho využití je dán ve všech situacích, kdy orgány veřejné moci interpretují obsah právní normy a hodnotí rozsah povinností zákonem stanovených k dosažení zamýšleného cíle (motivů, pohnutky) prostřednictvím právně relevantního jednání jednotlivce (fyzické či právnické osoby). Pokud orgány veřejné moci tuto zásadu nerespektují a z právní normy vyvozují existenci povinností, jež v ní *expressis verbis* zakotveny nejsou, zatěžují svůj postup kvalifikovanou vadou, která zasahuje do základního práva na soudní a jinou právní ochranu.

18. Na základě využití teleologického výkladu předmětného ustanovení se zaměřením na naplnění legitimního očekávání, jakož i s přihlédnutím k maximě *in dubio pro libertate* Ústavní soud uzavírá, že obecnými soudy zastávaný závěr o nezbytné účasti zájemce o členství v družstvu na jeho ustavující schůzi neměl oporu v normách obchodního zákoníku regulujících založení družstva, a pokud tuto podmínku v posuzované věci bezpodmínečně vyžadovaly, zasáhly do práva stěžovatelů na soudní ochranu (bod 13.).

19. Z uvedených důvodů Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl a napadená rozhodnutí zrušil podle § 82 odst. 1, odst. 2 písm. a) a odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 10. ledna 2017

Jan Filip
předseda senátu